

Adoptionshandläggning i Skåne

En kartläggning av de skånska kommunernas
handläggning av internationell adoption

Adoptionshandläggning

Gabriel Olsson
2009

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Titel:	Adoptionshandläggning
Utgiven av:	Länsstyrelsen i Skåne län
Författare:	Gabriel Olsson, Kerstin Olsson
Beställningsadress:	Länsstyrelsen i Skåne län Samhällsbyggnadsavdelningen 205 15 MALMÖ Tfn: 040-25 20 00 skane@lansstyrelsen.se
Copyright:	Länsstyrelsen i Skåne län
Upplaga:	100 ex.
ISBN/ISSN:	978-91-86079-90-1
Länsstyrelserapport:	2009:49
Layout:	Gabriel Olsson
Tryck:	Länsstyrelsen i Skåne län
Årtal	2009
Omslagsbild:	-

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Redovisning av enkätresultat.....	4
Statistik	4
Föräldrautbildning.....	4
Handläggning.....	5
Stöd och hjälp.....	6
Länsstyrelsens reflektioner	7

Bakgrund

Länsstyrelsen har på eget initiativ beslutat att kartlägga handläggningen av adoptionsärenden i Skånes kommuner. En enkät skickades för detta ändamål ut till samtliga kommuner i Skåne under våren 2009. Enkäten innehöll frågor kring fyra områden: statistik, obligatorisk föräldrautbildning, utredning för medgivande till adoption samt möjligheter till stöd och hjälp efter genomförd adoption. Svaren sammanställdes under hösten 2009. Samtliga kommuner utom tre svarade på enkäten vilket ger ett mycket bra underlag för att beskriva hur det ser ut i länet.

Redovisning av enkätresultat

Statistik

Kommunerna har fått besvara frågor om hur många bifall respektive avslag på ansökan om adoption som fattats under åren 2006-2008 samt hur många avslag som överklagats. Svaren innefattar även nationell adoption vilket är ett fåtal ärenden i hela Skåne.

Under 2006 beviljades 228 medgivanden för adoption och 4 ansökningar avslogs, ytterligare 7 ansökningar drogs tillbaka av de sökande. 3 avslag överklagades till Länsrätten. Skälen för avslag var för hög ålder, instabil relation mellan makarna och hälsoskäl.

Under 2007 beviljades 202 medgivanden och 5 ansökningar avslogs, 3 ansökningar återtogs. 2 avslag överklagades. Skälen för avslag var skilsmässa och för hög ålder.

Under 2008 beviljades 173 medgivanden och 11 ansökningar avslogs, 2 återtogs. 3 avslag överklagades. Skälen för avslag var graviditet, hög ålder, hälsoskäl och trångboddhet.

Föräldrautbildning

Medgivande får lämnas endast om den sökande är lämpad att adoptera. Vid den bedömningen skall särskild hänsyn tas till sökandens kunskaper och insikter om adoptivbarn och deras behov och den planerade adoptionens innebörd, sökandens ålder, hälsotillstånd, personliga egenskaper och sociala nätverk. Sökanden skall vidare ha deltagit i av kommunen anvisad föräldrautbildning inför adoption. (6 kap. 12 § SoL)

Föräldrautbildning anordnas av ett flertal huvudmän i Skåne: Studieförbundet, Studieförbundet Vuxenskolan, Folkuniversitetet och ABF. Utbildning genomförs på flera orter i Skåne och är förlagda antingen till vardagkvällar eller till helger.

Omfattningen är 21-28 timmar och kostnaden varierar mellan 1900:- till 3400:- beroende på vem som anordnar utbildningen. Väntetiden för att påbörja utbildning varierar mellan kommunerna från 0-6 månader med ett genomsnitt på 3 månader.

I Socialstyrelsens allmänna råd om socialnämndens handläggning av ärenden om adoption (SOSFS 2008:8) anges att socialnämnden bör förvissa sig om att den föräldrautbildning som anvisas leds av en utbildare som har den kompetens som krävs. Detta gör kommunerna på olika sätt. De får information från huvudmannen och tar del av utbildarens CV. Vissa kommuner har regelbundna träffar med utbildarna eller har en personlig kännedom om deras kompetens.

Handläggning

Det vanliga förfarandet vid ansökan om medgivande för internationell adoption är att de sökande kontaktar socialtjänsten som kallar till ett informationsmöte. Där går man igenom hur ansökningsförfarandet går till och de sökande hänvisas till den obligatoriska föräldrautbildningen. Det vanliga är att de sökande lämnar in själva ansökan om medgivande först efter att de har genomgått utbildningen.

Den genomsnittliga handläggningstiden i de skånska kommunerna är mellan 3-6 månader från att man har lämnat in ansökan tills beslut om medgivande har meddelats. Några kommuner har en handläggningstid mellan 2-5 månader och ett fåtal kommuner har 6-9 månaders handläggningstid. Mellan några kommuner skiljer det således sju månader i handläggningstid vilket är en stor skillnad.

Samtliga kommuner uppger att de följer socialstyrelsens rekommendationer och handbok för adoption för medgivandeutredningen. I ungefär hälften av medgivandeutredningarna genomförs intervjuer enligt Kälvestensmodellen, ibland med extern tolkning. Ett fåtal kommuner bygger utredningarna på andra metoder men de flesta kommuner som inte använder Kälvesten har antingen utvecklat en egen metod eller har ingen uttalad metod. Någon kommun använder sig av en speciellt framtagen intervjumetod utvecklad inom FoU Blekinge. En kommun använder sig av ASI/AF (Attachment Style Interview for Adoption/Fostering) i sina intervjuer. En kommun har utvecklat ett eget intervjuformulär baserat på anknytningsteori och BBIC (Barns behov i centrum).

Samtliga kommuner gör hembesök med varierande omfattning, från ett hembesök i någon kommun upp till sex hembesök i en kommun. De flesta kommuner uppger att de träffar de sökande både tillsammans och enskilt var för sig under utredningen. I vissa kommuner är man två utredare och i vissa kommuner ensamutredare. I många små kommuner finns det bara en handläggare som arbetar med familjerättsfrågor och medgivandeutredningar för adoption. I Malmö, där man har en gemensam familjerättsbyrå för samtliga stadsdelar med många

handläggare, strävar man efter att specialisera sig så att främst fem handläggare arbetar med medgivandeutredningar för adoption.

Stöd och hjälp

Socialnämnden har ett särskilt ansvar för att familjer får det stöd och den hjälp som de kan ha behov av sedan en adoption genomförts (5 kap. 1 § SoL). I stort sett samtliga kommuner uppger att de, under utredningen, informerar om möjligheten att, vid behov, söka stöd och hjälp hos socialtjänsten. Många kommuner har rutiner för att göra hembesök efter att barnet har kommit till Sverige. Några kommuner hänvisar till Barn- och ungdomspsykiatrin.

Ett fåtal kommuner har rutiner för riktat stöd till adoptivfamiljer. I Helsingborg erbjuds samtliga föräldrar som adopterat ett individuellt stöd riktat till hela familjen genom en verksamhet som heter Dynamis som arbetar enligt bl.a. Marte Meo. I Staffanstorp finns en särskild adoptionsgrupp bestående av representanter från olika yrkesgrupper. Adoptionsgruppen bjuder in adoptivföräldrar till två möten om året utifrån ett särskilt tema och en föreläsare. Socialtjänsten i Staffanstorp har uppfattningen att dessa träffar med personliga möten mellan adoptivföräldrar och tjänstemän har gjort det lättare för föräldrarna att be om hjälp vid behov. Det har också resulterat i att föräldrarna har börjat träffas på egen hand, både med och utan barn.

Antalet adoptivfamiljer som får stöd från socialtjänsterna i Skåne varierar från år till år men i genomsnitt 21 familjer per år erhåller någon form av individuellt stöd. I ca hälften av dessa familjer rör det sig om ungdomar i tonåren. När det gäller stöd i grupp är det endast Staffanstorps kommun som erbjuder detta och i den kommunen rör det sig om ca 11 familjer per år som deltar i gruppverksamheten.

I några kommuner har adoptivföräldrar bildat egna nätverk vilket kanske har bidragit till att färre söker stöd och hjälp från socialtjänsten. Handläggaren i en kommun tror att det kan vara svårt som adoptivförälder att söka hjälp eftersom man då redan har bedömts kompetent som förälder. Att man vill ansöka om medgivande till ytterligare ett barn kan också påverka benägenheten att söka hjälp.

Länsstyrelsens reflektioner

Antalet ansökningar om medgivande för adoption har minskat med ca. 14 % från 2006 till 2007 och ytterligare ca. 13 % från 2007 till 2008. Det är svårt att säga vad detta beror på och det kan säkert ha flera orsaker. En anledning kan vara att kommunerna har skärpt ålderskravet och mer strikt följer Socialstyrelsens rekommendationer och prejudicerande domar om högsta ålder vid ansökan om medgivande. En annan anledning kan vara att vissa stora adoptionsländer, som t.ex. Kina, har skärpt kraven på de sökande. Det är också färre barn som blir aktuella för internationell adoption då den inhemska adoptionen ökat i några länder som tidigare lämnat många barn till internationell adoption. De långa väntetiderna för adoption kan i sig också bidra till att färre söker medgivande för adoption.

Flera kommuner använder någon form av metod för medgivandeutredningen, varav den enskilt vanligaste är Kälvestensmodellen. Samtliga kommuner följer Socialstyrelsens rekommendationer för medgivande och handbok för adoption. Själva utredningen kan sedan skifta mycket mellan kommunerna från ett hembesök till flera hembesök. Ibland är man två utredare och ibland ensam. Utredningstiden varierar från 2-9 månader, liksom väntetiden för att gå den obligatoriska föräldrautbildningen som kan vara mellan 0-6 månader.

Riktat stöd till adoptivfamiljer finns endast i två kommuner, individuellt stöd i den ena och stöd i grupp i den andra. Samtliga kommuner säger att de informerar om möjligheten att söka stöd hos socialtjänsten. Länsstyrelsen vill betona kommunens ansvar att lämna stöd och hjälp och uppmuntrar fler kommuner att ge riktat stöd, individuellt eller i grupp, till adoptivfamiljer.

Länsstyrelsen i Skåne Län har med hjälp av en enkät till samtliga kommuner i Skåne, gjort en kartläggning av handläggningen av adoptionsärenden. Kartläggningen omfattar fyra olika områden: statistik, föräldrautbildning, medgivandeutredning samt stöd och hjälp. Resultatet presenteras i denna rapport.